

Nr 688

Av herr **Helén m. fl.**, om höjning av förvärvsavdragen vid beskattningen.

(Lika lydande med motion nr 564 i Första kammaren)

Genom skatteberedningen pågår en allmän översyn av skattesystemet. Riksdagen bör å sin sida vara oförhindrad att vidtaga sådana ändringar på enskilda punkter i gällande skatteregler som är i sak angelägna och inte kan anses föregripa skatteberedningens arbete. En fråga av denna karaktär gäller enligt vår mening förvärvsavdragen.

Dessa utgår för närvarande med ett fast belopp av 300 kronor samt därutöver — i de fall hustrun har barn under 16 år och vid inkomst av tjänst eller av egen rörelse — med belopp motsvarande 20 % av kvinnans inkomst, dock högst 2 000 kronor, inklusive det fasta avdraget. Samma rätt till förvärvsavdrag gäller efter beslut av 1962 års höstriktdag för ensamstående barnförsörjare med barn under 16 år. I de fall hustrun biträder mannen i familjens jordbruk eller rörelse (s. k. faktisk sambeskattnings) utgår endast det fasta avdraget om 300 kronor, likaså då gift kvinna har inkomst av jordbruk. I de sistnämnda fallen saknas rätt till kostavdrag.

Förvärvsavdragets funktion är att kompensera för de merkostnader som är förenade med hustruns förvärsarbete. Sådana merkostnader hänför sig främst till den omständigheten att familjen måste leja arbetskraft eller på annat sätt sörja för (t. ex. genom daghem eller liknande) omvårdnaden om barnen liksom för hemmets skötsel, när båda makarna deltar i förvärsarbete. De undersökningar som gjorts ger vid handen att kostnaderna av detta slag i många fall vida överstiger det nuvarande förvärvsavdragets maximum, som är 2 000 kronor. 1954 års familjeutredning uppskattade merkostnaderna för en tvåbarnsfamilj till 5 000 kronor, när kvinnan arbetade heltid utanför hemmet. Denna undersökning avsåg kostnadsläget 1952. En senare undersökning har angivit motsvarande kostnader till 7 000 — 7 500 kronor. De gjorda undersökningarna har vidare visat att merkostnadernas storlek förändras i mindre utsträckning av antalet barn utan främst beror på förekomsten av barn i familjen.

Det otillräckliga förvärvsavdraget bidrar till att den gifta kvinnan i stor utsträckning anser att den ökade skattebelastningen för familjen och merkostnaderna är så betydande att det inte lönar sig att ta förvärsarbete utanför hemmet, även om hon i och för sig gärna skulle vilja och kunna

detta. Hennes reella valfrihet beskäres. Det finns knappast någon anledning från samhällets sida att inta en sådan ståndpunkt, nämligen att minska kvinnans rätt till ett fritt val mellan yrkesarbete och hemarbete. Samtidigt kan vi konstatera en allvarlig brist på arbetskraft inom viktiga områden av samhällslivet såsom inom olika delar av vårdområdet, skola och utbildningsväsende. Det gäller — för att nämna några exempel — läkare, tandläkare, sjuksköterskor och annan vårdpersonal, hemsamariter, hemvårdarinnor, lärare, förskollärare, daghemspersonal etc.

Det kan omöjligt vara en rimlig ordning att ha skatteregler som obestridligen bidrar till att försvåra rekryteringen av arbetskraft bl. a. till områden sådana som de här nämnda. Ett viktigt steg i en önskvärd reformering av skattereglerna är därför att höja förvärvsavdragen så att de bättre motsvarar de faktiska merkostnaderna. Det skattebortfall som — med allt annat oförändrat — skulle formellt kunna beräknas uppkomma måste vägas mot den ökning av skatteunderlag som uppkommer genom att det hinder för inträde på arbetsmarknaden, som nu finns i förvärvsavdragets otillräckliga storlek, raderas eller i varje fall i större grad minskas. Till belysning av denna effekt kan nämnas att ett tillskott till arbetsmarknaden på 5 000 personer tillför stat och kommun ökade skatteinkomster av 25 milj. kronor årligen (vid en genomsnittlig inkomst av 15 000 kronor).

Vi förutsätter att en betydande förbättring i de förvärvsarbetande gifta kvinnornas skatteläge skall bli ett av resultaten av skatteberedningens arbete. I avvaktan härpå bör det dock vara möjligt att omedelbart genomföra en delreform i fråga om förvärvsavdragen. Denna bör omfatta de fall där minderåriga barn finns i familjen. Det bör alltså vara möjligt att i en senare etapp genomföra förbättringar för övriga sambeskattade. Av denna anledning föreslår vi ingen förändring av det fasta avdraget.

Däremot anser vi att ett beslut nu bör fattas om en omedelbar höjning av förvärvsavdragets maximum till 4 000 kronor. För att bättre än vad för närvarande är fallet också tillgodose förvärvsarbetande gifta kvinnor med låga inkomster bör kvotavdraget höjas från 20 till 25 procent av inkomsten. Förbättringarna avser således förvärvsarbetande gifta kvinnor med barn under 16 år liksom ensamstående barnförsörjare med barn under 16 år.

I fråga om de faktiskt sambeskattade, d. v. s. de fall där hustrun deltar i skötseln av familjens jordbruk eller rörelse, äger familjen endast rätt till det fasta avdraget. I de likalydande motionerna I: 428 och II: 532 vid fjolårets riksdag framhölls om dessa fall följande;

Det kan inte bestridas, att det särskilt inom vissa näringar, t. ex. handel, hantverk, jordbruk och trädgårdsskötsel, där s. k. familjeföretag i stor utsträckning dominerar, görs betydande arbetsinsatser av gifta kvinnor, vilka således arbetar i mannens företag. Den inkomst som uppstår till

följd av en sådan arbetsinsats påförs vid beskattningen mannen, men detta utgör naturligtvis inget skäl för att ej medge en avdragsrätt, som är likvärdig med den avdragsrätt, som medges kvinnan för eget arbete eller egen rörelse. Inte heller kan den omständigheten att kvinnans arbetsinsats i dessa fall med faktisk sambeskattnings ofta — men ingalunda regelmässigt — görs i relativt nära anslutning till hemmet anses vara ett skäl för sämre avdragsrätt än t. ex. i de fall då gift kvinna för annans räkning utför arbete i hemmet. Även då arbetet är förlagt i omedelbar anslutning till hemmet åsamkas merkostnader för barntillsynen m. m.

Vi delar den uppfattning som här kommit till uttryck.

Rättviseskäl talar enligt vår mening för att också i här berörda fall — där hustrun gör en arbetsinsats i familjens jordbruk eller rörelse — rätt bör finnas till ett större förvärvsavdrag då familjen har minderåriga barn. Avdraget bör utformas som ett kvotavdrag och av praktiska skäl schabloniseras.

Med ledning av gjorda undersökningar kan i avbidan på vidare erfarenheter värdet av hustruns arbetsinsats beräknas till en femtedel av mannens inkomst. Som en provisorisk lösning föreslår vi att ett kvotavdrag — om 25 % — medges, dock högst 700 kronor eller tillsammans med det fasta avdraget högst 1 000 kronor.

De här föreslagna ändringarna bör träda i kraft omedelbart och således tillämpas fr. o. m. 1965 års taxering. Skattebortfallet beräknar vi till 40 milj. kronor för helt år. Av uppördstekniska skäl torde en mindre del falla på det första budgetåret.

Vi hemställer alltså,

1. att riksdagen måtte besluta följande ändringar i reglerna för förvärvsavdraget vid beskattningen att gälla fr. o. m. 1965 års taxering:

a) för gift kvinna med inkomst av eget arbete eller av rörelse höjes kvotavdraget från 20 till 25 procent av inkomsten och förvärvsavdragets maximum från 2 000 kronor till 4 000 kronor, att gälla i de fall där familjen har hemmavarande barn under 16 år;

b) för ensamstående barnförsörjare höjes förvärvsavdraget i samma mån som ovan;

c) för gift kvinna som verksamt deltagit i skötseln av familjens jordbruk eller rörelse skall — i de fall hemmavarande barn under 16 år finnes — tillgodoräknas ett förvärvsavdrag utgörande 300 kronor jämte 25 procent av det belopp som motsvarar en femtedel av mannens inkomst av jordbruket eller rörelsen dock sammanlagt högst 1 000 kronor;

2. att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till erforderlig författningstext.

Stockholm den 26 januari 1964

Gunnar Helén

Bengt Börjesson

Emil Elmwall

Cecilia Nettelbrandt

i Falköping

Nr 689

Av herr Jönsson i Ingemarsgården, om rätt till avdrag vid beskattningen för studiekostnader.

(Lika lydande med motion nr 556 i Första kammaren)

Stockholm den 26 januari 1964

Elias Jönsson

i Ingemarsgården